

УДК 378.01:001

Галусьва А.П., Миколаївський державний аграрний університет

Галусьва Ангеліна Петрівна, старший викладач факультету механізації МДАУ, заступник декана з виховної роботи. Коло наукових інтересів – наукова робота.

СИСТЕМНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ВИЩОМУ АГРАРНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розглядаються особливості виховного процесу у вищому аграрному навчальному закладі. Піднімається проблема формального підходу до окремих аспектів виховної діяльності, визначаються шляхи їх усунення. Особливу увагу приділено специфіці виховної моделі спеціаліста-аграрника.

In the article the peculiarities of the educational process in a higher agrarian educational establishment are examined. The problem of the formal approach to some aspects of educational activity is dealt upon, and the ways of their removal are defined. Special attention is paid to the peculiarities of the model of an agrarian specialist.

Однією із умов становлення України як самостійної, економічно незалежної держави є створення якісно нової системи освіти, у якій першорядні завдання стоять перед аграрною освітою. Сучасна система аграрної освіти повинна забезпечити навчання і виховання спеціаліста агропромислового комплексу відповідно до потреб суспільства з урахуванням особистих якостей, кваліфікації, світогляду. Отже, тема вивчення і подальшого вдосконалення виховних процесів у вищих аграрних навчальних закладах набуває все більшої актуальності і висуває перед дослідниками вирішення цілої низки завдань. Перш за все необхідно переглянути організаційно-педагогічні засади підготовки та виховання фахівців для всіх сфер суспільного життя взагалі, і підготовки та виховання студентів вищих аграрних навчальних закладів зокрема.

У завдання даної статті входить саме методико-теоретична проблема впровадження виховних засад у навчально-виховний процес у вищому аграрному навчальному закладі, а також накреслення шляхів її подальшого вдосконалення. Формування особистості фахівця

агропромислового комплексу – громадянина України, що здійснюється у вищих аграрних закладах освіти, передбачає високий рівень фахової підготовки, опанування професійними знаннями та навичками, виховання гармонійно розвиненої, високоосвіченої, соціально активної та національно свідомої людини з глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями. Безперечно, що для досягнення поставленої мети у виховному процесі необхідно застосовувати системний підхід.

Проте, аналізуючи науково-методичну літературу з проблеми виховання студентів-аграрників, зауважимо, що питання системи виховної роботи у вищих аграрних закладах освіти, на наш погляд, залишається поза увагою вітчизняних педагогів-науковців, методистів. Це свідчить про недооцінку виховного потенціалу і, безперечно, відбивається на організації виховної роботи у закладах освіти аграрного профілю.

Система у філософському розумінні – це сукупність елементів, що перебувають у стосунках і зв'язках один з одним, і яка складає відпо-відну цілісність, єдність [1, с. 608]. Поняття “система” В. Афанасьєв, З. Барклай, Ю. Гапон

розуміють по-різному: як сукупність елементів, між якими існує закономірний зв'язок чи взаємодія, як комплекс елементів, що перебувають у певних межах і зв'язках, як множину взаємо-пов'язаних елементів, котрі утворюють стійку єдність і цілісність із середовищем, і яка (множина) володіє інтегральними властивостями і закономірностями [2].

Поняття “педагогічна система” у науково-педагогічній літературі трактується на основі різних підходів, схем, побудов та визначень. А. Макаренко підкреслював, що “жодний засіб... не може бути визнаним ні добрим, ні поганим, якщо ми розглядаємо його окремо від інших засобів, від усієї системи, від усього комплексу впливів” [3, с. 214]. Отже, виховну роботу треба будувати на основі “комплексу впливів”, їх системи.

Проблеми системи виховної роботи розглядаються в працях М. Болдирева, В. Караковсь-кого, О. Киричука, Б. Кобзаря, Л. Новікової, А. Сидоркіна [4]. Принципи системного підходу на основі діяльності загальноосвітньої школи досліджували Ю. Бабанський, В. Беспалько, В. Сімонов, П. Фролов [5]. Система виховної роботи школи, на думку педагогів, це впорядкована сукупність взаємопов'язаних позаурочних заходів, підпорядкованих педагогічно доцільним за певних умов цілям виховання. Проблема системного підходу до виховної роботи в навчальних закладах професійно-технічної освіти висвітлена в дослідженнях В. Авраменко, В. Жука, П. Лузана, Л. Комісарової, Н. Ничкало, В. Петро-вич, М. Таланчука та ін. [6]. Виховну систему вищих професійних училищ В. Петрович розглядає як цілісний педагогічний процес формування і розвитку особистості майбутнього робітника (спеціаліста), що здійснюється на основі єдності з навчальним процесом, взаємодії з соціальним середовищем, урахування особистісних інтересів, нахилів учня і соціального замовлення суспільства, матеріальної бази та специфіки професійно-технічного навчального закладу [7].

Більшість дослідників вважає, що будь-яка педагогічна система складається з взаємопов'язаних підсистем, компонентів. Причому кожна система є компонентом іншої системи вищого рівня. Жодна з цих систем не ізольована, а обов'язково пов'язана з найрізноманітнішими системами і системними утвореннями. Ці зв'язки є настільки тісними, що зміна одного з них призводить до повної зміни системи (Т. Ільїна, Б. Резніков). Наприклад, у аграрних вищих навчальних закладів підсистемою виховної роботи є навчальний процес, безпосередньо пов'язаний зі змістом навчальних дисциплін, їх виховним потенціалом. Іншою підсистемою виховної роботи є

позааудиторна діяльність студентів, у процесі якої вони поглиблюють свої професійні знання, уміння та навички, набувають соціального досвіду, фізичного гарту тощо.

Проблема системи виховної роботи у вищих закладах освіти, зокрема у вищих аграрних навчальних закладах, є малодослідженою. Наукові праці (В. Караковський, В. Кут'єв, М. Поташ-ник, Д. Русаковська та ін.) в основному присвячені розкриттю системного підходу до виховання учнів загальноосвітньої школи.

Існує декілька підходів до розуміння структури виховної системи навчального закладу (В. Караковський, О. Лященко, Л. Новікова, З. Тимошенко). Система виховної роботи, на думку педагогів, це впорядкована сукупність взаємопов'язаних навчальних і позаурочних заходів, упорядкованих педагогічно доцільними за даних умов цілями виховання, що є одним із різновидів соціальних систем і має низку спільних з ними ознак. Це цілеспрямованість, цілісність, поліструктурність, динамізм, взаємодія з середовищем, відкритість до інших систем, варіативність [8].

Під виховною системою закладу освіти розуміють внутрішню інтегровану єдність різного роду змісту навчання, організаційних форм, дій і виховних прийомів, що застосовуються і розвиваються в цьому навчальному закладі, взаємо-зумовлені і забезпечують досягнення поставленої мети – передання визначеної системи знань, умінь, цінностей.

За В. Караковським, до неї належать такі компоненти: цільова настанова, мета виховання, основні напрями виховної роботи, її організаційні форми, управління, взаємодія з навколишнім середовищем [9, с. 10].

Дослідження педагогічних систем, зокрема системи виховної роботи, потребує створення теоретичної моделі. В. Афанасьєв вважає, що моделювання є відтворенням складної системи за допомогою простішої [10, с. 71]. Модель, на думку Р. Акоффа і Ф. Емері, має відтворювати ті структурні та функціональні властивості реальності, які існують і є істотними для реального об'єкта, що вивчається [11, с. 117-121].

Під моделюванням у педагогіці розуміють матеріальну й уявну (мисленнєву) імітацію реальної педагогічної системи за допомогою створення спеціальних аналогів (моделей), у яких відтворюються принципи організації і функціонування цієї системи.

У дослідженні Н. Ничкало висвітлені можливості теоретичного моделювання в системі виховної роботи у професійному закладі освіти. Наголошується, що під час моделювання системи виховної роботи у цілому чи окремих її напрямках слід виходити з того, що вона (система) складається на основі єдності цілей, завдань,

різноманітних видів діяльності, організаційних форм, єдності критеріїв, нормальності функціонування як системи в цілому, так і окремих її підсистем. Підсистема є компонентом іншої системи більш високого рівня, у зв'язку з чим у визначенні її цілей слід перш за все враховувати цілі, які ставлять перед собою системи більш високого рівня [12, с. 12-13].

Аналіз наукової літератури показав, що проблема систематизації виховної роботи у вищих навчальних закладах і, зокрема, у вищих аграрних навчальних закладах не розкрита.

Отже, наше дослідження спрямовувалося на визначення специфічних та загальних організаційно-педагогічних умов ефективності виховної роботи у вищих аграрних навчальних закладах (розробці моделі системи виховної роботи: змістової та функціонально-процесуальної підсистеми, а також студентського самоврядування та педагогічного забезпечення вищих аграрних навчальних закладів).

Сучасна аграрна наука і практика, впровадження елементів ринкового господарського механізму вимагають нових підходів до підготовки с/г кадрів з високим рівнем професіоналізму і вмінням працювати в нових економічних умовах. Від компетентності, творчої активності молодих спеціалістів залежить сьогодні вирішення багатьох завдань, що стоять перед економікою України [13, с. 2].

Аксіомою є те, що система освіти покликана готувати підрастаюче покоління до активної діяльності в нових соціально-економічних, інформаційно-технологічних умовах. Її гнучке оновлення, науково обгрунтоване реформування за умов належного теоретико-методологічного, психолого-педагогічного, методичного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення – одна з важливих функцій державної політики в цій галузі [12, с. 13].

Нові соціально-політичні умови, ринкова економіка ставлять принципово нові вимоги до спеціалістів, такі як: раціоналізм; наявність належного рівня професіоналізму; активність, діловитість, мобільність; почуття відповідальності, вміння працювати; швидко орієнтуватися у ситуації, приймати правильне рішення; повага до праці, потреба постійно підвищувати особистий рівень знань; висока культура управління і ділового спілкування.

Українська національна система освіти, формуючи сучасного спеціаліста ставить перед вищими аграрними навчальними закладами завдання підготувати професіонала високого рівня з розвиненим почуттям громадянськості, поваги і гордості за власну державу.

Виконуючи Закон України "Про вищу освіту", заходи з реалізації Національної доктрини розвитку освіти, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.02 № 1223 та враховуючи необхідність

удосконалення управління освітою, потребу в інтеграції з міжнародним освітянським середовищем і приєднання України до Болонського процесу, у галузі проводиться цілеспрямована робота щодо реформування мережі аграрних навчальних закладів, одним із шляхів якого є поступове скорочення кількості малочисельних і вузькопрофільних вищих навчальних закладів 1-2 рівнів акредитації, реорганізація і укрупнення вищих навчальних закладів, підвищення їх статусу тощо [14, с. 18].

Принциповим визначено курс на формування регіональних галузевих університетських центрів. Нині створено п'ять таких центрів на базі Кримського, Вінницького і Сумського агроуніверситетів, до складу яких увійшли профільні аграрні коледжі, технікуми області та їх структурні підрозділи з окремими знаками прав юридичної особи. Аналогічні центри формуються в Луганській, Полтавській Хмельницькій та деяких інших областях. У подальшому цей процес передбачається продовжити після узагальнення набутого досвіду з цього напрямку.

Така інтеграція, побудована за територіально-галузевим принципом, дозволяє спільно використовувати наявну навчально-матеріальну базу, розширювати залучення професорсько-викладацького складу на різних рівнях підготовки кадрів, краще забезпечувати ступеневу систему освіти і здійснювати післядипломне навчання, зменшувати навантаження на державний бюджет шляхом скорочення терміну навчання для випускників, технікумів і коледжів, наближення навчання для місць проживання бажаючих вчитися, динамічно реагувати на демографічну ситуацію на регіональному рівні тощо.

Регіональні університетські центри мають інтегрувати в собі п'ять основних складових освіти: освітня та виховна діяльність; науково-дослідницька діяльність; упровадження завершених наукових розробок; післядипломна освіта; міжнародна діяльність, у тому числі визнання дипломів про освіту.

Підготовка кваліфікованих кадрів фахівців-аграрників визначальною мірою залежить від викладачів вищих аграрних навчальних закладів та якості їх педагогічної діяльності.

Під педагогічною діяльністю викладача-аграрника необхідно розуміти його професійну діяльність, яка в цілому спрямована на якісну підготовку (навчання і виховання) фахівців для агропромислового комплексу й зумовлюється рівнем фахових, психолого-педагогічних знань і вмінь, професійно значущими особистісними якостями, здібностями, психолого-фізичними можливостями викладача.

Але, на жаль, викладачі професійно орієнтованого та спеціального циклу дисциплін, навчаючись в аспірантурі не вивчають такі

дисципліни, як педагогіка і психологія. Отже, викладачі аграрних вищих навчальних закладів у своїй переважній більшості не мають педагогічної освіти [16].

Звичайно, педагогічна майстерність може прийти з роками. Але це не завжди відбувається. У сфері творчості і неформального спілкування зі студентами простежується тенденція, коли окремі молоді викладачі, які є керівниками академічних груп або студентських об'єднань за інтересами, налагоджують добрий контакт із студентами, здійснюють активну поза аудиторну виховну діяльність. Разом із тим кваліфіковані викладачі з великим стажем роботи не завжди здатні до співпраці з молоддю, хоча старанно виконують свій професійний обов'язок. Вони бувають занадто повчальними чи авторитарними, що не заохочує студентів до співпраці з ними.

Інша проблема пов'язана із специфікою виховного процесу у вищих аграрних навчальних закладах. Виховання спеціаліста агропромислового комплексу має ряд своїх особливостей, пов'язаних зі специфічним способом діяльності та мислення. Спеціаліст-аграрник ні в якому разі не може виступати відчуженим технократом у своїй професії. Навпаки, вона вимагає від нього певних педагогічних навичок, адже йому доводиться роз'яснювати і переконувати певні групи селян, робити їх своїми одностайними в процесі реформування сільського господарства. Тому вважаємо за доцільне виховувати в студентах високу культуру ділового спілкування.

Забезпечення гармонійного розвитку спеціаліста в галузі сільського господарства неможливе без реалізації комплексного підходу до організації позааудиторної діяльності студентів, тобто охоплення всіх напрямків національного виховання, як-от: становлення національної самосвідомості, високої духовності особистості майбутнього фахівця, утвердження на національному ґрунті принципів загальнолюдської моралі, виховання професійної активності, естетичної культури, розвитку правової та екологічної свідомості [145, с. 5].

Основною формою позааудиторної виховної діяльності у вищих аграрних навчальних закладах є мистецькі заходи. У контексті естетичного виховання на сучасному етапі мистецтво виступає найважливішим засобом духовного перетворення особистості та формування в неї ціннісних орієнтацій.

Найулюбленішою формою виховного процесу у вищих аграрних навчальних закладах для студентства виступає участь у художній само-діяльності.

На жаль, у виховній роботі в аграрних ВНЗ майже не використовуються форми роботи, які передбачають цикл, систему взаємопов'язаних позааудиторних заходів і розкривають відповідну

тему чи напрям виховання майбутніх спеціалістів у галузі сільського господарства.

Комплексні форми, передбачають проведення циклу позааудиторних заходів, що розкривають конкретну тему чи напрям виховання (клуби, лекторії, музеї тощо) складають лише 20 % позааудиторної діяльності студентів вищих аграрних навчальних закладів.

Важливою є взаємодія університету з соціальними інститутами, але вона повинна будуватися не на окремих епізодичних заходах, а на добре продуманій систематичній роботі за такими напрямками: університет – сім'я, університет – с/г дослідні господарства, підприємства агропромислового комплексу; університет – правоохоронні органи; університет – громадські організації; університет – молодіжні організації; університет – релігійні конфесії тощо.

Базою практичної підготовки студентів аграрних ВНЗ є підприємства агропромислового комплексу. Основна мета практики – придбання студентами практичних умінь з різноманітних питань організації та планування виробництва в умовах реального підприємства. Визначена мета передбачає вирішення наступних основних завдань: закріплення і поглиблення теоретичних знань студентів; придбання навичок практичного розв'язання різноманітних господарських завдань; вивчення змісту і організації роботи сільськогосподарського підприємства.

В етичному та естетичному вихованні студентів-аграрників вагоме місце належить закладам культури і мистецтва. Особливо слід відзначити значення музеїв, які є інтегрованою формою просвітницького, виховного та емоційно-чуттєво-го напрямків.

У героїко-патріотичному вихованні студентів важливе значення мають зв'язки з учасниками Другої світової війни, Героями України, героями-рятівниками. Живе спілкування з визначними особистостями має найбільший педагогічний виховний вплив, ніж ознайомлення з їх життєдіяльністю через пресу. Проте аграрні ВНЗ використовують цю форму роботи лише епізодично, переважно до національних свят.

Взаємодія з правоохоронними органами, добре організована профілактична робота сприяє тому, що студенти рідше скоюють аморальні, протизаконні вчинки. Однак систематична робота в цьому напрямі студентських об'єднань, клубів відсутня у практиці виховної роботи університетів.

Отже, всі вищі аграрні заклади освіти епізодично взаємодіють у виховній роботі із різними соціальними інститутами. Аналіз журналів кураторських академічних груп показує, що більшість з них (60 %) не проводять такої співпраці.

Наше дослідження виявило, що важлива виховна засада – студентське самоврядування в позааудиторний час не діє, немає чіткої його структури, не сформовано відповідних органів, не визначено обов'язків активістів, відсутнє їх навчання. Заходи проводяться переважно навчальними методами, як правило, педагогами. Студенти на цих заходах почувають себе в усьому залежними від педагогів; їхня ініціатива, самодіяльність та самоврядування за таких умов не розвиваються. Вони не можуть проявити своїх інтересів, розкривати свої здібності. Тому позааудиторні заходи, які проводяться педагогами, для студентів є нецікавими, малоефективними.

Отже, можна констатувати, що хоча певна робота і проводиться, проте деякі її аспекти мають безсистемний, епізодичний характер.

Водночас, виховна робота у вищих аграрних навчальних закладах має свої специфічні особливості, які полягають у тому, що виховуючи студентів на ідеях почуття патріотизму, відповідальності, моральності, необхідно акцентувати увагу на формуванні інтелігентності. Основу інтелігентності складають культура професійна, моральна, політична, правова, естетична, екологічна, фізична, культура поведінки і побуту. Інтелігентність передбачає самовдосконалення,

як інтелектуальне, так і моральне. У час реформування аграрного сектора економіки потрібен фахівець-творець, здатний збагачуватися сам і збагачувати сус-пільство. Без знань не можна виробляти продукцію такої якості, яка була б конкурентноспро-можною на світовому ринку. Сьогодні, оволодіваючи професією, необхідно постійно вчитися новому, що є у світовій практиці [17, с. 3].

Виходячи з вищевикладеного, основними завданнями виховної роботи у вищих аграрних навчальних закладах повинні бути: розвиток високого професіоналізму, який включає глибокі спеціальні знання і широку гуманітарну підготовку, здатність до самостійного мислення, до прийняття нестардатних, оригінальних рішень; висока культура ділового спілкування; формування духовності, яка передбачає становлення високої моральності, високих естетичних смаків та ідеалів, при цьому прагнення ліквідувати інфантилізм, утриманство, байдужість, сформувати почуття колективізму, вміння працювати у команді; утвердження почуття глибокого патріотизму, що базується на любові до рідної землі і прагнення примножувати її багатства.

Таким чином, дослідження специфіки виховного процесу у вищих аграрних навчальних закладах дозволяє зробити висновок, що потреба

ЛІТЕРАТУРА

1. Философский энциклопедический словарь. – М.: Совет. энцикл., 1989. – 814 с.
2. Афанасьев В.Г. Системность и общество. – М.: Политиздат, 1980. – 368 с.
Барклай З.С. Инновации в социокультурном менеджменте. – СПб.: Север-Инфо, 2005. – 217 с.
Гапон Ю.А. Соціально-педагогічні технології виховання: теоретичні основи і практика // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 2. – С. 108-115.
3. Макаренко А.С. Проблемы школьного советского воспитания. Соч. в 7-ми т. – М.: Изд. АП РСФСР, 1957. – Т. 5. – 321 с.
4. Караковский В.А. Система воспитательной работы школы, ее обновление и перестройка // Системный подход в воспитании: Сб. научн. трудов. – М.: НИИТ и П, 1992. – С. 4-13.
Киричук О. Національна ідея: витоки і шляхи об'єктивізації // Куди йдемо? Матеріали науково-практичної конференції "Ідеологія та ідейно-політичні засади державного будівництва в Україні". – К., 1993. – С. 24-32.
Кобзарь Б.С. Внеурочная воспитательная работа в школах и группах продленного дня. – К.: Рад. школа, 1984. – 166 с.
Новикова Л.И. О методологическом подходе в исследовании воспитательных коллективов // Измерения в исследовании проблем воспитания. – Тарту, 1973. – С. 15-21.
Сучасні аспекти виховного процесу у вищих навчальних закладах України // Тези доповідей міжрегіональної наук.-практич. конференції. – Львів, 2000. – 157 с.
5. Вопросы воспитания: системный подход / Под общ. ред. Л.И. Новиковой. – М.: Прогресс, 1984. – 136 с.
Воронов В.В. Технология воспитания. – М.: Школьная пресса, 2000. – 95 с.
Воспитательная система массовой школы: проблемы гуманизации: Сборник научных трудов / Под ред. Л.И. Новиковой. – М.: НИИ ТИИП, 1992. – 134 с.
Воспитательный процесс: изучение эффективности. Методические рекомендации. – М.: Изд. "Сфера", 2003. – 121 с.
6. Жук В.П. Організація позаурочної діяльності учнів професійно-технічних закладів освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1997. – № 3-4. – С. 151-155.

- Лузан П.Г. Активізація навчання у сільськогосподарському вузі. – К.: ІАЕ УААН, 1996. – 188 с.
- Лузан П.Г., Дьомін А.І., Рябинець В.І. Формування активності студентів у навчанні. – К.: Вища школа, 1998. – 192 с.
- Комісарова Л. Формування технологічної культури майстрів виробничого навчання // Професійно-технічна освіта. – 2006. – № 1. – С. 30-32.
- Ничкало Н.Г. Теоретико-методологічні проблеми реформування професійно-технічної освіти // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 3. – С. 105-114.
- Петрович В.С. Організація позаурочної виховної діяльності учнів вищих професійних училищ: Дис. ... канд. пед. наук. – К., 1997.
- Таланчук Н. Воспитательная деятельность мастера производственного обучения СПТУ: Вопросы теории. – М.: Педагогика, 1987. – 172 с.
7. Петрович В.С. Організація позаурочної виховної діяльності учнів вищих професійних училищ: Дис. ... канд. пед. наук. – К., 1997.
8. Караковский В.А. Система воспитательной работы школы, ее обновление и перестройка // Системный подход в воспитании: Сб. научн. трудов. – М.: НИИТ и П, 1992. – С. 4-13.
- Ляшенко О.І. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1. – С. 5-12.
- Новикова Л.И. О методологическом подходе в исследовании воспитательных коллективов // Измерения в исследовании проблем воспитания. – Тарту, 1973. – С. 15-21.
- Тимошенко З.І., Драгомирова І.М. Організація виховного процесу у вищих навчальних закладах: Навч.-практичн. посібник. – К.: Вид. Європейського університету, 2004. – 86 с.
9. Караковский В.А. Система воспитательной работы школы, ее обновление и перестройка // Системный подход в воспитании: Сб. научн. трудов. – М.: НИИТ и П, 1992. – С. 4-13.
10. Афанасьев В.Г. Системность и общество. – М.: Политиздат, 1980. – 368 с.
11. Киверялг А.А. Методы исследования в профессиональной педагогике. – Таллин: Валгус, 1980. – 212 с.
12. Ничкало Н.Г. Про рідномовні обов'язки вченого-педагога // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 4. – С. 12-18.
13. Ніколаєнко С. Наше завдання – виховати людину, громадянина, особистість // Освіта України. – 2005. – № 36. – С. 2-4.
14. Вища освіта України і Болонський процес. Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга, 2004. – 384 с.
15. Колосок І.О. Методика практичної підготовки майбутніх агрономів з механізації сільськогосподарського виробництва в умовах вищого навчального закладу: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Київ, 2004. – 20 с.
- Комісарова Л. Формування технологічної культури майстрів виробничого навчання // Професійно-технічна освіта. – 2006. – № 1. – С. 30-32.
- Полозенко О.В. Організаційно-методичні умови удосконалення педагогічної діяльності викладача вищого аграрного навчального закладу: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Тернопіль, 2003. – 20 с.
16. Нікітюк Є. Виховання духовності і толерантності молоді є основою розвитку сучасної освіти (Виклад виступу заст. голови Центр. Комітету Профспілки працівників Освіти і науки України на XI пленумі ЦК Профспілки) // Освіта України. – 2005. – № 30. – С. 6, 7.
17. Ніколаєнко С. Формування кадрового потенціалу профтехучилищ України // Професійно-технічна освіта. – 2006. – № 1. – С. 3.

УДК 378:37.032+35.08.007.2

Ігнатюк О.А., Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут

Ігнатюк Ольга Анатоліївна – кандидат технічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами з науково-дослідної роботи Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”. Коло наукових інтересів: психолого-педагогічні аспекти підготовки сучасного фахівця інженерного профілю, проблеми формування особистості фахівця-лідера, розвиток та реалізація його особистісного та професійного потенціалу, моніторинг особистісно-професійного розвитку майбутнього фахівця.

ОЦІНЮВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ В УМОВАХ ТЕХНІЧНОГО

Статтю присвячено проблемам формування сучасних інженерних кадрів. Обґрунтовано методикою оцінювання готовності майбутнього інженера до професійного самовдосконалення. Практично перевірено розроблені критерії оцінювання рівня розвитку всієї сукупності особистісно-професійних умінь і здатностей майбутнього інженера.

The article is devoted to the problems of formation of the modern engineering staff. The methods of evaluation of a future engineer's readiness for professional self-perfection are grounded. The criteria of evaluation of the level of development of the whole set of personal and professional skills and abilities of a future engineer are practically checked up.

Постановка проблеми. За умов сьогодення наше суспільство і виробництво потребують висококваліфікованих спеціалістів, професіоналів інженерної справи. Однією з найважливіших у цьому напрямі є проблема розвитку готовності майбутніх інженерів як до професійної діяльності, так і до професійного самовдосконалення.

З процесом демократизації суспільства творча самостійність особистості все більшою мірою стає потребою, що пов'язана з постійною необхідністю його загальної й спеціальної освіченості. Це потребує від людини переборювати сформовані стереотипи, підходи в підвищенні своєї професійної компетентності, а

також від-носно власного інтелекту в самоосвіті, своїх професійних і особистісних якостей.

Проблема розвитку й саморозвитку особистості далеко не нова в психолого-педагогічній науці й вже знайшла своє відбиття в численних дослідженнях. Виділимо такі: *філософське трактування розвитку й саморозвитку, теорію діяльності й методологію діяльнісного підходу* (О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн), *теорію суб'єктності й суб'єктного підходу* (А.В. Брушлинський, Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, М.І. Ісаєв, В.І. Слободчиков), *положення про самонавчання як результат навчання в концепції саморозвитку особистості* (В.І. Андрєєв, Л.М. Кулікова, А.Г. Ко-вальов, О.І. Кочетов); *концепцію життєвого шляху особистості* (К.А. Абульханова-Славська),